

Ewangelia według Jana

Przekład z greki · tekst bazowy SBLGNT · 53 wersety · 43 przypisy · 47 udokumentowanych decyzji

O KSIĘDZE — ZAMYSL AUTORA I FILOZOFIA CZYTANIA

Fragment w pracy

To, co czytasz, to **fragment roboczy** Ewangelii według Jana — rozdział 11 (wersety 1–53), przełożony jako pierwszy, bo wspólnota akurat go studiuje. Nad resztą Ewangelii praca trwa; ten fragment przejdzie jeszcze pełną redakcję razem z całą księgą, więc brzmienia mogą się zmienić. Aparat (przypisy, dziennik decyzji, warianty tekstu) jest już kompletny dla tych wersetów.

O tym fragmencie

Łazarz choruje, umiera i cztery dni leży w grobie — a Jezus celowo zwleka, „aby uwierzyli”. W środku rozdziału pada zdanie, dla którego Jan opowiada całą tę historię: „Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem” (w. 25). Wskreszenie nie kończy sporu — kończy go rada, na której Kajfasz, nie wiedząc, co mówi, prorokuje śmierć Jezusa „za naród, i nie za naród tylko” (ww. 50–52). Od tego dnia zapada postanowienie (w. 53) — dlatego ten rozdział jest zawiasem całej Ewangelii: ostatni i największy ze znaków staje się bezpośrednim powodem krzyża.

Odsyłacze w tekście prowadzą do przypisów u dołu strony: **tn** przekładowe (uzasadnienie wyboru słowa lub składni), **tc** tekstowe (różnice między wydaniem tekstu greckiego), **sn** studyjne (tło historyczne i znaczenie). Słowa dodane w przekładzie, których nie ma w grece, oznaczono *kursywą*. Tam, gdzie testy zrozumienia pokazały, że dosłowność myli, przypis oznaczony ° mówi to samo prościej (wydanie czytelnicze); fragmenty różniące się między wydaniem są podkreślone kropkami — w tekście i w przypisie. Nagłówki perykop pochodzą od tłumacza. Wydanie czytelnicze, grecki tekst werset po wersecie i pełny zapis decyzji tłumacza — na stronie <https://przekladotwarty.pl>. Stan tekstu: 2026-07-26.

Za każdym wersetem stoi ta sama praca — z tekstem krytycznym SBLGNT i aparatem wariantów, z morfologią i składnią każdego greckiego słowa, z leksykonami, Septuagintą i tekstem hebrajskim przy cytatach ze Starego Testamentu, z porównaniem dawnych i współczesnych przekładów — a potem rundy kontroli językowej, redakcja całej księgi i testy zrozumienia sprawdzane na kimś, kto tego przekładu nie zna. Tę pracę wykonuje sztuczna inteligencja — i przy takim warsztacie jest w niej dokładniejsza niż człowiek: sprawdza w źródłach każde słowo, nie tylko te trudne; przy trzysetnym wersecie jest tak samo uważna jak przy pierwszym; widzi naraz całą księgę i księgi obok niej, więc to samo greckie słowo oddaje spójnie i rozpoznaje echa Starego Testamentu, a argumenty waży bez przywiązania do szkoły czy tradycji. Człowiek prowadzi warsztat i odpowiada za wynik: ustala zasady, czyta, kwestionuje i decyduje, kiedy tekst jest gotowy. A ostatnie słowo ma czytelnik: jeśli coś zgrzyta, myli albo masz lepsze rozwiązanie — napisz: redakcja@przekladotwarty.pl. Przyjęte poprawki trafiają do tekstu i do jawnego zapisu decyzji.

Od innych polskich przekładów to wydanie różni się tym, że nie prosi o zaufanie na słowo: każdą trudną decyzję pokazuje wraz z jej podstawą i źródłem, zrozumiałość mierzy testami, zamiast ją zakładać, a tam, gdzie greka dopuszcza więcej niż jedno odczytanie, podaje warianty, zamiast rozstrzygać za czytelnika. Całość jest na wolnej licencji — wolno ją kopiować, drukować i budować na niej dalej. Jak dokładnie pracujemy i gdzie są granice tego wydania — nota „O tym wydaniu” na końcu.

TA CHOROBA NIE KU ŚMIERCI (11:1–16)

11¹ Był zaś pewien chory, Łazarz z Betanii — ze wsi Marii i jej siostry Marty¹. ² A Maria była tą, która namaściła Pana olejkim i otarła Jego stopy swoimi włosami; to jej brat Łazarz chorował². ³ Siostry posłały więc do Niego ze słowami: Panie, oto ten, którego kochasz, choruje³. ⁴ Gdy Jezus to usłyszał, powiedział: Ta choroba nie jest ku śmierci, lecz dla chwały Boga — aby przez nią Syn Boży został uwielbiony⁴. ⁵ A Jezus miłował Martę i jej siostrę, i Łazarza. ⁶ Gdy więc usłyszał, że choruje, wtedy pozostał w miejscu, w którym był, dwa dni⁵; ⁷ Następnie — po tym — mówi uczniom: Chodźmy znowu do Judei⁶. ⁸ Mówią Mu uczniowie: Rabbi, dopiero co Judejczycy próbowali Cię ukamienować⁷ — i znowu tam idziesz? ⁹ Jezus odpowiedział: Czy dzień nie ma dwunastu godzin? Jeśli ktoś chodzi za dnia, nie potyka się, bo widzi światło tego świata⁸; ¹⁰ jeśli zaś ktoś chodzi nocą, potyka się, bo nie ma w nim światła. ¹¹ To powiedział, a potem mówi im: Łazarz, nasz przyjaciel, zasnął⁹ — ale idę, aby go obudzić. ¹² Powiedziałeli Mu więc uczniowie: Panie, jeśli zasnął, wyzdrowieje¹⁰. ¹³ Jezus jednak mówił o jego śmierci; oni zaś pomyśleli, że mówi o zaśnięciu snem¹¹. ¹⁴ Wtedy więc Jezus powiedział im wprost: Łazarz umarł, ¹⁵ i ze względu na was cieszę się, że Mnie tam nie było — abyście uwierzyli. Ale chodźmy do niego. ¹⁶ Tomasz więc, zwany Didymos¹², powiedział współuczniom: Chodźmy i my, aby umrzeć z Nim.

¹sn Łazarz (Λάζαρος, Lazaros) zostaje przedstawiony przez swoje siostry, nie odwrotnie — znak, że pierwsi czytelnicy znali już Marię i Martę (por. Łk 10:38–42, gdzie występują bez brata). To samo imię nosi żebrak z przypowieści w Łk 16:20 — i tylko tam żebrak ma imię.

²tn Narrator odsyła do sceny, którą opowie dopiero w 12:3 — zakłada, że czytelnik zna ją, zanim przeczyta. W rękopisach imię Marii waha się tu między zapisem Μαριάμ (Mariam) a Μαρία (Maria) — po polsku bez różnicy.

³tn „Kochasz” (φιλεῖς, phileis) — czasownik bliskiej przyjaźni; w w. 5 narrator weźmie drugie słowo: „miłował” (ἠγάπα, ēgapa), a w w. 36 wróci pierwsze. Jan przeplata oba o tej samej więzi — przekład je rozróżnia: „kochać” i „miłować”. Prośby w liście nie ma: siostry podają tylko fakt.

⁴tn „Nie jest ku śmierci” (πρὸς θάνατον, pros thanaton) — ten sam zwrot, którym 1 J 5:16–17 mówi o „grzechu ku śmierci”: chodzi o kierunek, w którym rzecz zmierza, nie tylko o skutek. Cel choroby wróci dosłownie przed grobem: „jeśli uwierzysz, ujrzysz chwałę Boga” (w. 40). „Przez nią” — po grecku równie otwarte jak po polsku: przez chorobę albo przez chwałę.

⁵tn Zdanie o miłości (w. 5) i zdanie o zwłoce łączy spójnik „więc” — narrator zestawia je wprost, a „dwa dni” stawia na akcentowanym końcu zdania. Tekst nie mówi, dlaczego Jezus zwleka; powie, po co: w. 15 („cieszę się ze względu na was...”) i w. 40.

⁶tn Podwójne określenie czasu: „następnie, po tym” (ἔπειτα μετὰ τοῦτο, epeita meta touto) — narrator dwa razy zaznacza odstęp, zanim padnie wezwanie. „Chodźmy” (ἄγωμεν, agōmen) powtórzy się w tej scenie trzykrotnie: tu, w w. 15 i — w ustach Tomasza — w w. 16.

⁷tn „Judejczycy” (Ἰουδαῖοι, Ioudaioi) — słowo tłumaczone zwykle „Żydzi”; w tym rozdziale oznacza mieszkańców Judei, do której właśnie mowa o powrocie (w. 7): przyszli z pobliskiej Jerozolimy pocieszać siostry (ww. 18–19), wielu z nich uwierzy (w. 45). O próbie ukamienowania — 10:31.

⁸tn „Światło tego świata” (τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου) — tu dosłownie: światło dzienne, słońce. Czytelnik tej księgi słyszał już „Ja jestem światłem świata” (8:12; 9:5) — odpowiedź na strach uczniów gra tym echem: dopóki trwa dzień, idący nie potyka się. W w. 10 zaskakuje końcówka: światła nie ma „w nim” — nie „przy nim”.

⁹tn „Zasnął” (κεκοίμηται, kekoimētai) — czas dokonany: zapadł w sen i śpi. Tym samym czasownikiem mówi o zmarłych 1 Tes 4:13–14; obraz umarłych, którzy śpią i zostaną obudzeni — Dn 12:2. Eufemizm jest więc biblijny, a nie wykrętny — ale uczniowie wezmą go dosłownie (ww. 12–13).

¹⁰tn „Wyzdrowieje” (σωθήσεται, sōthēsetai) — dosłownie „będzie ocalony”. Uczniowie mają na myśli powrót do zdrowia (sen uchodził za dobry znak w chorobie); to samo słowo w 3:17 i 10:9 mówi o zbawieniu.

¹¹tn Dosłownie „o zaśnięciu snu” (τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου, tēs koimēseōs tou hypnou) — grecki dokłada drugie słowo, żeby nazwać sen zwykły, cieleśny; przekład oddaje to narzędnikiem „snem”.

¹²tn Didymos (Δίδυμος) znaczy „Bliźniak”. „Współuczniowie” (συμμαθηταί, symmathētai) — słowo tylko tu w Nowym Testamencie. „Chodźmy” Tomasza podejmuje wezwanie Jezusa z w. 15 — trzecie w tej scenie — ale tam, gdzie Jezus mówi o wierze, Tomasz mówi o umieraniu.

MARTA: JA JESTEM ZMARTWYCHWSTANIEM I ŻYCIEM (11:17–27)

¹⁷ Gdy więc Jezus przyszedł, zastał go już od czterech dni w grobowcu¹³. ¹⁸ A Betania była blisko Jerozolimy, około piętnastu stadiów¹⁴; ¹⁹ wielu zaś Judejczyków przyszło do Marty i Marii, aby je pocieszyć po bracie. ²⁰ Marta więc, gdy usłyszała, że Jezus nadchodzi, wyszła Mu na spotkanie; Maria zaś siedziała w domu. ²¹ Marta więc powiedziała do Jezusa: Panie, gdybyś tu był, nie umarłby mój brat¹⁵; ²² i teraz wiem, że o cokolwiek poprosisz Boga, Bóg Ci da¹⁶. ²³ Mówi jej Jezus: Twój brat powstanie¹⁷. ²⁴ Mówi Mu Marta: Wiem, że powstanie w zmartwychwstaniu, w dniu ostatecznym¹⁸. ²⁵ Powiedział jej Jezus: Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem¹⁹. Kto wierzy we Mnie, choćby umarł, będzie żył; ²⁶ a każdy, kto żyje i wierzy we Mnie, nie umrze na wieki²⁰. Wierzysz w to? ²⁷ Mówi Mu: Tak, Panie. Ja uwierzyłam²¹, że Ty jesteś Chrystusem, Synem Bożym, który przychodzi na świat.

MARIA I ŁŹY JEZUSA (11:28–37)

²⁸ To powiedziawszy, odeszła i zawołała swoją siostrę Marię, mówiąc po cichu: Nauczyciel tu jest i woła cię²². ²⁹ Ona zaś, gdy to usłyszała, wstała szybko i szła do Niego; ³⁰ A Jezus jeszcze nie przyszedł do wsi, lecz wciąż był w tym miejscu, gdzie Marta wyszła Mu na spotkanie. ³¹ Judejczycy więc, którzy byli z nią w domu i pocieszali ją, widząc, że Maria szybko wstała i wyszła, poszli za nią, sądząc, że idzie do grobowca, aby tam płakać²³. ³² Maria więc, gdy przyszła tam, gdzie był Jezus, i zobaczyła Go, upadła Mu do stóp, mówiąc: Panie, gdybyś tu był, mój brat by nie umarł²⁴. ³³ Jezus więc, gdy zobaczył ją płaczącą i płaczących Judejczyków, którzy

¹³ tn „Cztery dni” wróć w w. 39 („czwarty dzień — już cuchnie”): narrator dwa razy zamyka wszelką wątpliwość, że to śmierć dokonana. „Grobowiec” (μνημειον, mnēmeion) — komora zamykana kamieniem (w. 38); ten sam rzeczownik stoi w zapowiedzi 5:28: „wszyscy w grobowcach usłyszą Jego głos”.

¹⁴ sn Stadion to około 185 m — piętnaście stadiów to niecałe trzy kilometry.

¹⁵ tn Te same słowa powtórzy Maria (w. 32), niemal w tym samym szyku — jedno zdanie w ustach obu siostr.

¹⁶ tc Część rękopisów (wśród nich P45, P66, kodeksy Aleksandryjski i Bezy) zaczyna zdanie od „ale”: „ale i teraz wiem...” — tak też tekst bizantyjski i NA28. Tekst przyjęty tutaj idzie za P75 oraz kodeksami Synajskim i Watykańskim, które „ale” nie mają. Różnica dotyczy tylko tonu: z „ale” nadzieja Marty wprost przełamuje żal z w. 21.

¹⁷ tn „Powstanie” (ἀναστήσεται, anastēsetai) — Jezus nie mówi kiedy: słowo obejmuje i powstanie za chwilę, i zmartwychwstanie w dniu ostatecznym. Marta rozumie je po drugiemu (w. 24) — i na tym nieporozumieniu wesprze się cała dalsza rozmowa.

¹⁸ tn Wiara Marty ma adres w Prorokach: „ożyją twoi umarli” (Iz 26:19 — Septuaginta dodaje: „powstaną ci w grobowcach”, tym samym słowem co w. 17) i „wielu śpiących w prochu ziemi się obudzi” (Dn 12:2 — sen, przebudzenie i życie wieczne, jak w ww. 11–13). „W dniu ostatecznym” — zwrot z nauczania Jezusa w tej księdze: „wskreszę go w dniu ostatecznym” (6:39–40.44.54). Marta wyznaje więc dokładnie to, co słyszała — a Jezus zaraz przesunie ciężar z wydarzenia na siebie.

¹⁹ tn „Ja jestem” (ἐγώ εἰμι, egō eimi) — zaimek dodany dla nacisku: greka nie musi go stawiać. Na wyznanie o przyszłym wydarzeniu (w. 24) Jezus odpowiada zdaniem o sobie w czasie teraźniejszym — zmartwychwstanie i życie przestają być terminem w kalendarzu, a stają się Osobą, która stoi przed Martą. „Życie” — słowo-klucz Janowe: „w Nim było życie” (1:4), „kto ma Syna, ma życie” (1 J 5:12).

²⁰ tn Greka piętrzy tu przeczenie (οὐ μὴ, ou mē — najmocniejsze „nie” o przyszłości) i dokłada „na wieki”. Obietnica jest podwójna: kto umarł — będzie żył (w. 25); kto żyje i wierzy — nie umrze na wieki. I od razu pytanie wprost do Marty — jedyne takie „wierzysz w to?” w tej księdze.

²¹ tn „Uwierzyłam” (πεπίστευκα, pepisteuka) — czas dokonany stanu: wiara raz powzięta i trzymalna do teraz; do tego emfaticzne „ja” — Marta odpowiada za siebie. Jej wyznanie to niemal dokładnie zdanie, dla którego cała księga została napisana: „abyście wierzyli, że Jezus jest Chrystusem, Synem Boga” (20:31). „Który przychodzi na świat” — tytuł Oczekiwanego (por. 6:14: „to jest prawdziwie prorok, który przychodzi na świat”).

²² tn „Po cichu” (λάθρᾳ, lathra) — skrycie, tak by inni nie wiedzieli; a jednak pocieszający pójść za Marią (w. 31). „Nauczyciel” (ὁ διδάσκαλος, ho didaskalos) — tak siostry mówią o Jezusie między sobą; sam Jezus przyjmie ten tytuł: „Wy nazywacie Mnie Nauczycielem i Panem — i dobrze mówicie” (13:13).

²³ tn „Aby tam płakać” (κλαύση, klausē, od κλαίω, klaiō) — słowo głośnego płaczu, żalobnego lamentu; tak za chwilę płacze Maria i ci, którzy z nią przyszli (w. 33). Pocieszający (w. 19) pójść za nią aż do grobowca — i tak staną się świadkami znaku (w. 45).

²⁴ tn Słowa Marii to co do słowa słowa Marty z w. 21 (μου, mou — „mój”); różni je tylko SZYK: u Marty zaimek stoi po rzeczowniku („brat mój”), u Marii przed czasownikiem. Wysunięcie oddaje tu polska kolejność: „mój brat by nie

z nią przyszli, wzburzył się w duchu i wstrząsnął sobą^{25, 34} i powiedział: Gdzie go położyliście? Mówią Mu: Panie, chodź i zobacz^{26, 35}. Jezus zapłakał^{27, 36}. Mówili więc Judejczycy: Patrz, jak go kochał. ³⁷Niektórzy zaś z nich powiedzieli: Czy ten, który otworzył oczy ślepemu, nie mógł sprawić, aby i ten nie umarł²⁸?

ŁAZARZU, TU, NA ZEWNĄTRZ! (11:38–44)

³⁸Jezus więc, znowu wzburzony w sobie, przychodzi do grobowca; była to grotą, a na niej leżał kamień²⁹. ³⁹Mówi Jezus: Podnieście kamień. Mówi Mu Marta, siostra zmarłego: Panie, już cuchnie, bo to czwarty dzień³⁰. ⁴⁰Mówi jej Jezus: Czy nie powiedziałem ci, że jeśli uwierzysz, ujrzysz chwałę Boga³¹? ⁴¹Podnieśli więc kamień. A Jezus podniósł oczy w górę i powiedział: Ojczy, dziękuję Ci, że Mnie wysłuchałeś^{32, 42}. Ja wiedziałem, że zawsze Mnie wysłuchujesz, ale powiedziałem to ze względu na tłum, który stoi wokół — aby uwierzyli, że Ty Mnie posłałeś³³. ⁴³A gdy to powiedział, zawołał wielkim głosem: Łazarzu, tu, na zewnątrz³⁴! ⁴⁴Wyszedł umarły — ze stopami i rękami związanymi opaskami, a jego twarz była obwiązana chustą. Mówi im Jezus: Rozwiążcie go i pozwólcie mu iść³⁵.

JEDEN ZA LUD — WYROK RADY (11:45–53)

⁴⁵Wielu więc z Judejczyków — ci, którzy przyszli do Marii i zobaczyli, co uczynił — uwierzyło

umarł” wobec „nie umarłby mój brat” w w. 21 — te same słowa, inny akcent. Po skardze Marty rozwinęła się rozmowa (ww. 22–27); po skardze Marii rozmowy nie ma — jest wzburzenie, pytanie o grób i łzy (ww. 33–35).

²⁵tn „Wzburzył się” (ἐνεβριμήσατο, enebrimēsato) — słowo gniewnego poruszenia, nie rozczulenia: w grece opisuje parskanie koni, w ewangeliiach surowe napomnienie (Mt 9:30; Mk 1:43); wróci w w. 38, tuż przed grobem. „Wstrząsnął sobą” (ἐτάραξεν ἑαυτὸν, etaraxen heauton) — greka stawia stronę czynną i przy niej zaimek zwrotny: nie coś wstrząsnęło Jezusem, lecz On sam to zrobił. Tym samym czasownikiem Jezus powie o sobie: „teraz moja dusza jest wstrząśnięta” (12:27).

²⁶tn „Chodź i zobacz” (ἐρχου καὶ ἴδε, erchou kai ide) — tymi samymi słowami Filip zapraszał Natanaela do Jezusa (1:46; por. 1:39). Tu zaproszenie prowadzi Jezusa do grobu.

²⁷tn „Zapłakał” (ἐδάκρυσεν, edakrysen) — inny czasownik niż lament Marii i Judejczyków (κλαίω, klaiō, ww. 31.33): δακρύω (dakryō) znaczy „uronić łzy” i w Nowym Testamencie występuje tylko w tym wersecie. O „głośnym wołaniu i łzach” Jezusa mówi też Hbr 5:7.

²⁸tn Mowa o uzdrowieniu człowieka ślepego od urodzenia (rozdział 9) — poprzednim znaku Jezusa w Jerozolimie. To trzeci głos w tej scenie o tym, że Jezus mógł nie dopuścić do śmierci (ww. 21.32.37); odpowiedź padnie przy grobie (ww. 40–44).

²⁹tn Grobowiec był grotą z kamieniem na wierzchu — tak samo zamknięty będzie grób Jezusa (20:1); i tam kamień okaże się „podniesiony” tym samym czasownikiem (αἶρω, airō), którym Jezus zaraz rozkaże: „Podnieście kamień” (w. 39).

³⁰tn „Cuchnie” (ὀζει, ozei) — słowo dosadne i dosłowne; „czwarty dzień” (τεταρταῖος, tetartaios) wraca z w. 17: śmierć jest dokonana, zaczął się rozkład. Ta sama Marta, która wyznała „Ty jesteś Chrystus” (w. 27), teraz sprzeciwia się otwarciu grobu — odpowiedź Jezusa (w. 40) podejmuje jej własne słowo z tamtej rozmowy: „uwierzysz”.

³¹tn Zdanie w tym brzmieniu wcześniej nie padło — spina w jedno cel choroby z w. 4 („dla chwały Boga”) i wezwanie do wiary z ww. 25–26. Warunek stoi przed widzeniem: „jeśli uwierzysz — ujrzysz”; por. 20:29: „błogosławieni, którzy nie zobaczyli, a uwierzyli”.

³²tn Ten sam czasownik dwa razy obok siebie: „podnieśli” kamień — „podniósł” oczy (αἶρω, airō); wzniesione oczy to gest modlitwy (por. 17:1). „Wysłuchałeś” (ἤκουσας, ēkousas) — czas przeszły, zanim cokolwiek się stało; w całej tej modlitwie nie ma ani jednej prośby.

³³tn „Aby uwierzyli, że Ty Mnie posłałeś” — to zdanie wróci w modlitwie Jezusa w noc przed pojmaniem: „aby świat wierzył, że Ty Mnie posłałeś” (17:21; por. 17:8.25). „Posłał” — słowo znane z listu: „Syna swego, Jedyne, posłał Bóg na świat” (1 J 4:9).

³⁴tn „Wielkim głosem” (φωνῇ μεγάλῃ, phōnē megalē) — jak w zapowiedzi: „nadchodzi godzina, w której wszyscy w grobowcach usłyszą Jego głos i wyjdą” (5:28–29); tu słyszy go jeden. Rozkaz nie ma nawet czasownika — dosłownie „tu, na zewnątrz!” (δεῦρο ἔξω, deuro exō).

³⁵sn Opaski (κεῖριαί, keiriai) kępowały osobno stopy i ręce, twarz zakrywała chusta (σοῦδαριον, soudarion) — zwyczajny pochówek tamtego czasu (por. 19:40). Ten sam rzadki wyraz wróci przy pustym grobie Jezusa: tam chusta będzie leżała osobno, zwinięta (20:7).

w Niego;⁴⁶ niektórzy zaś z nich odeszli do faryzeuszów i powiedzieli im, co uczynił Jezus³⁶.⁴⁷ Zwołali więc arcykapłani i faryzeusze radę i mówili: Co robimy, skoro ten człowiek czyni wiele znaków³⁷?⁴⁸ Jeśli go tak zostawimy, wszyscy uwierzą w niego — i przyjdą Rzymianie, i zabiorą nam i to miejsce, i naród³⁸.⁴⁹ A jeden z nich, Kajfasz — arcykapłan owego roku — powiedział im: Wy nic nie wiecie,⁵⁰ ani nie bierzecie pod uwagę, że pożyteczne jest dla was³⁹, aby jeden człowiek umarł za lud⁴⁰ — a nie zginął cały naród.⁵¹ A tego nie powiedział od siebie, lecz — jako arcykapłan owego roku — prorokował⁴¹, że Jezus miał umrzeć za naród;⁵² i nie za naród tylko, lecz także po to, aby rozproszone dzieci Boże zgromadzić w jedno⁴².⁵³ Od tego więc dnia postanowili, że go zabiją⁴³.

GŁOSARIUSZ — SŁOWA KLUCZE KSIĘGI

- ἀσθενέω** (*astheneō*) (G770) — chorować · ww. 11:1, 11:2, 11:3, 11:6 — rzeczownik ἀσθένεια „choroba” 11:4
- φιλέω** (*phileō*) (G5368) — kochać · ww. 11:3, 11:36 — para z ἀγαπάω „miłować” — rozróżniana (decyzja przy 11:3); pokrewny φίλος „przyjaciel”
- ἀγαπάω** (*agapaō*) (G25) — miłować · ww. 11:5 — jak w 1 J
- φίλος** (*philos*) (G5384) — przyjaciel · ww. 11:11 — jak 3 J 15
- μένω** (*menō*) (G3306) — pozostać · ww. 11:6 — rozjazd domeny górnej wobec „trwać” (LN 68.11, 1–2 J) — klucz glosariusza lemat+domena; decyzja przy 11:6
- περιπατέω** (*peripateō*) (G4043) — chodzić · ww. 11:9, 11:10 — tu ruch fizyczny (LN 15), w 1–3 J metafora życia (LN 41.11) — polskie „chodzić” niesie oba, most zachowany
- φῶς** (*phōs*) (G5457) — światło · ww. 11:9, 11:10 — światło dnia; w 1 J 1:5 „światłość” o Bogu — rozjazd oddania świadomości, decyzja przy 11:9
- κοιμάομαι** (*koimaomai*) (G2837) — zasnąć · ww. 11:11, 11:12 — eufemizm śmierci (LN 23.104, w. 11) i sen zwykły (LN 23.66, w. 12) — nieporozumienie ww. 11–13 gra na obu
- σώζω** (*sōzō*) (G4982) — wyzdrowieć · ww. 11:12 — tu „ocaleć z choroby”; to samo słowo o zbawieniu (J 3:17)

³⁶tn Ten sam znak dzieli: wielu uwierzyło — niektórzy poszli do faryzeuszów. Po co poszli, tekst nie mówi; mówi, co z tego wynikło: zwołanie rady (w. 47). Por. 12:10–11: to przez Łazarza „wielu... wierzyło w Jezusa” — i dlatego uchwała obejmuje także jego.

³⁷tn Rada (συνέδριον, synedrion) to sanhedryn — najwyższa rada żydowska. Jej pytanie przyznaje fakty: „ten człowiek czyni wiele znaków”. „Co robimy” (Τί ποιοῦμεν, ti poioumen) — czas teraźniejszy: nie „co mamy robić”, lecz „co my robimy” — o własnej bezczynności. Część wydań greckich dzieli to na dwa zdania: „Co robimy? Bo ten człowiek...” — różnica interpunkcji, nie tekstu.

³⁸tn „Miejsce” (ὁ τόπος, ho topos) — świątynia (por. Dz 6:13–14: „to święte miejsce”). „Nam” stoi w grece z przodu, przed „miejszem” i „narodem” — strata, której się boją, jest ich własna. W roku 70 Rzymianie rzeczywiście przyjdą i zburzą i świątynię, i Jerozolimę.

³⁹tc „Dla was” — tak najstarsze papirusy (P45, P66, P75) oraz kodeksy Watykański i Bezy; kodeks Synajski nie ma zaimka wcale („pożyteczne jest, aby...”), a kodeks Aleksandryjski i tekst bizantyjski czytają „dla nas”. Różnica tonu: w lekcji „dla was” Kajfasz mówi radzie o jej korzyści; w „dla nas” włącza samego siebie.

⁴⁰tn „Za lud” (ὕπερ τοῦ λαοῦ, hyper tou laou) — „za” w znaczeniu „w miejsce, na rzecz”. To samo „za” niesie mowę o pasterzu: „oddaję swoje życie za owce” (10:11.15); wróci przy pojmaniu, gdzie 18:14 przypomni to zdanie, i w liście: „On oddał za nas swoje życie” (1 J 3:16). Kajfasz podaje rachunek polityczny — słowa mówią więcej, niż on wie (ww. 51–52).

⁴¹tn Jedyne miejsce, gdzie narrator tej księgi wprost nazywa czyjeś słowa prorocstwem — i są to słowa wroga, podane jako polityczny rachunek. Prorokował nie z wiary, lecz „jako arcykapłan owego roku” — na urządzie; fraza wraca z w. 49 i wróci w 18:13–14.

⁴²tn Narrator rozszerza prorocstwo słowami mowy o pasterzu: „mam i inne owce... i będzie jedna trzoda, jeden pasterz” (10:16). „Rozproszone” (διεσκορπισμένα, diaskorpismena) — pokrewnym słowem w 10:12 wilk „rozprasza” owce. „Zgromadzić” (συναγάγη, synagagē) — ten sam czasownik, którym w w. 47 „zwołano” radę: dwa zgromadzenia tej sceny. „Dzieci Boże” — jak w 1 J 3:1: „abyśmy zostali nazwani dziećmi Bożymi”.

⁴³tn „Postanowili” (ἐβουλεύσαντο, ebouleusanto) — uchwała, nie odruch; to samo słowo wróci w 12:10: arcykapłani „postanowili zabić także Łazarza”. Na tej scenie kończy się publiczna działalność: w. 54 mówi, że Jezus „już nie chodził jawnie wśród Judejczyków”.

— *tn* przy 11:12

παρρησία (*parrēsia*) (G3954) — wprost · ww. 11:14 — *dativus przysłówkowy*; w 1 J/Hbr/Flm rzeczownik „śmiałość” — rozjazd użycia zapisany (decyzja przy 11:14)

Ἰουδαῖος (*Ioudaios*) (G2453) — Judejczyk · ww. 11:8, 11:19, 11:31, 11:33, 11:36, 11:45 — **ESKALACJA** — oddanie na całą księgę do decyzji redaktora (decyzja przy 11:8)

μαθητής (*mathētēs*) (G3101) — uczeń · ww. 11:7, 11:8, 11:12, 11:16 — *συμμαθητής* „współuczeń” 11:16 (*hapax* NT)

πιστεύω (*pisteuō*) (G4100) — wierzyć · ww. 11:15, 11:25, 11:26 (2×), 11:27, 11:40, 11:42, 11:45, 11:48 — *poddomeny* 31.85/31.102 — jedna *domena* górna, jedno oddanie; „wierzyć w” (*πιστεύω εἰς*) charakterystyczne dla Jana

ζωή (*zōē*) (G2222) — życie · ww. 11:25 — jak 1 J (klamra listu 1:1–2 ... 5:20); nić obowiązkowa korpusu Janowego

ἀνάστασις (*anastasis*) (G386) — zmartwychwstanie · ww. 11:24, 11:25 — *czasownik ἀνίστημι* „powstać” 11:23.24 — ta sama *domena* 23.93

ἀνίστημι (*anistēmi*) (G450) — powstać · ww. 11:23, 11:24 — o wskrzeszeniu; rzeczownik oddany „zmartwychwstanie”; w 11:31 ten sam lemat w LN 17.6 (wstać z miejsca) → „wstała” — rozjazd domeny górnej, decyzja przy 11:31

μνημεῖον (*mnēmēion*) (G3419) — grobowiec · ww. 11:17, 11:31, 11:38 — ten sam rzeczownik w J 5:28 i Iz 26:19 LXX — *most zapowiedzi* (*dossier* Še)

οἶδα (*oida*) (G1492) — wiedzieć · ww. 11:22, 11:24, 11:42, 11:49 — *para οἶδα/γινώσκω* rozróżniana jak w 1 J (wiedzieć/poznawać)

Χριστός (*Christos*) (G5547) — Chrystus · ww. 11:27 — *tytuł jak w celu księgi* 20:31

ἐσχάτη ἡμέρα (*eschatē hēmera*) (G2078 + G2250) — dzień ostateczny · ww. 11:24 — fraza Jezusowa J 6:39.40.44.54; 12:48; rozjazd z 1 J 2:18 „ostatnia godzina” świadomy (decyzja przy 11:24)

ὑπαντάω (*hypantaō*) (G5221) — wyjść na spotkanie · ww. 11:20, 11:30

παραμυθέομαι (*paramytheomai*) (G3888) — pocieszać · ww. 11:19, 11:31

διδάσκαλος (*didaskalos*) (G1320) — Nauczyciel · ww. 11:28 — *wielka litera* — *tytuł zastępujący imię w ustach siostr* (decyzja przy 11:28); do zgrania z 13:13

ἐγείρω (*egeirō*) (G1453) — wstać · ww. 11:29 — *tu ruch fizyczny*; o wskrzeszeniu Łazarza księga weźmie ten lemat w 12:1.9.17 (ἐκ νεκρῶν) — decyzja przy pełnym G0

κλαίω (*klaiō*) (G2799) — płakać · ww. 11:31, 11:33 (2×) — *płacz głośny, żałobny lament* — *para z δακρύω* rozróżniona (decyzja przy 11:35)

δακρύω (*dakryō*) (G1145) — zapłakać · ww. 11:35 — *hapaks* NT — *ronić łzy, nie lamentować*; *para z κλαίω* (decyzja przy 11:35)

ἐμβριμάομαι (*embrimaomai*) (G1690) — wzburzyć się · ww. 11:33, 11:38 — *słowo gniewnego poruszenia* (LSJ: *parskanie, napomnienie*) — *nie eufemizować* (decyzja przy 11:33)

ταράσσω (*tarassō*) (G5015) — wstrząsnąć (sobą) · ww. 11:33 — *strona czynna z ἐαυτόν* — *czynność przy podmiocie* (decyzja przy 11:33, poprawka walidatora); o Jezusie także 12:27; 13:21; por. 14:1.27 — oddania do zgrania przy pełnym G0

τυφλός (*typhlos*) (G5185) — ślepy · ww. 11:37 — *rodzina τυφλῶ* 1 J 2:11 „oślepiła”; *metafora* J 9:39–41 *wymaga „ślepy”* — *potwierdzenie przy pełnym G0* (decyzja przy 11:37)

δόξα (*doxa*) (G1391) — chwala · ww. 11:4, 11:40 — w 11:40 *tagger daje* LN 79.18 (*blask*) — oddanie wspólne mimo rozjazdu domen: *klamra frazy w. 4 ↔ w. 40* (decyzja przy 11:40)

δοξάζω (*doxazō*) (G1392) — uwielbić · ww. 11:4 — w Ga 1:24 „chwalić” (LN 33.357) — *inna domena, rozjazd odnotowany*

αἶρω (*airō*) (G142) — podnieść · ww. 11:39, 11:41 (2×) — *potrójne powtórzenie kamień—oczy zachowane*

(decyzja przy 11:39); w 20:1 ten sam czasownik o kamieniu grobu Jezusa; w 11:48 LN 20.43 → „zabiorą” — rozjazd domeny górnej (decyzja przy 11:48)

εὐχαριστέω (eucharisteō) (G2168) — dziękować · ww. 11:41 — jak Flm 4 „Dziękuję mojemu Bogu”

ἀποστέλλω (apostellō) (G649) — posłać · ww. 11:42 — jak 1 J 4:9-10.14 („posłał”); fraza „że Ty Mnie posłałeś” wraca w 17:8.21.25

φωνή (phōnē) (G5456) — głos · ww. 11:43 — klamra do 5:28 (usłyszaj Jego głos); czasownik φωνέω „wołać” 11:28 (2×)

κραυγάζω (kraugazō) (G2905) — zawołać · ww. 11:43 — mocny okrzyk (LSJ); ten sam czasownik w 19:6.15 w ustach tłumu — oddania do zgrania przy pełnym G0 (decyzja przy 11:43)

κειρία (keiria) (G2750) — opaska · ww. 11:44 — hapaks NT (LSJ: pas/opasanie — LXX Prz 7:16)

σουδάριον (soudarion) (G4676) — chusta · ww. 11:44 — łac. sudarium; wróci w 20:7 przy pustym grobie — nić realiów

θνήσκω (thnēskō) (G2348) — umarły (τεθνηκώς) · ww. 11:44 — para z τελευτάω 11:39 „zmarły” — dwa lematy, dwa polskie słowa (decyzja przy 11:44)

τελευτάω (teleutaō) (G5053) — zmarły (perf.) · ww. 11:39 — para z θνήσκω 11:44 (decyzja przy 11:44)

λύω (lyō) (G3089) — rozwiązać · ww. 11:44 — w 1 J 3:8 ten sam lemat o dziełach diabła („zniszczyć”, bez wpisu glosariusza 1 J) — rozjazd domen, nie nić

σημεῖον (sēmeion) (G4592) — znak · ww. 11:47 — słowo-klucz księgi (cel: 20:30–31) — wpis otwiera nić na całą Ewangelię

συνέδριον (synedrion) (G4892) — rada · ww. 11:47 — sanhedryn — realium objaśnione w przypisie 37; jedyne wystąpienie w J

ἔθνος (ethnos) (G1484) — naród · ww. 11:48, 11:50, 11:51, 11:52 — l. poj. o Izraelu; para z λαός „lud” w jednym zdaniu (11:50) rozróżniona

λαός (laos) (G2992) — lud · ww. 11:50 — para z ἔθνος „naród” — dwa słowa, dwa oddania (11:50)

λογίζομαι (logizomai) (G3049) — brać pod uwagę · ww. 11:50 — w Ga 3:6 „policzyć” (imputacja) — rozjazd domeny górnej, kolizja rozstrzygnięta decyzją przy 11:50

ὑπέρ (hyper) (G5228) — za · ww. 11:50, 11:51, 11:52 — klamra 10:11.15 ↔ 11:50nn ↔ 18:14; 1 J 3:16 „za nas” (decyzja przy 11:50); w 11:4 inne użycie („dla chwały”)

προφητεύω (prophēteuō) (G4395) — prorokować · ww. 11:51

διασκορπίζω (diaskorpizō) (G1287) — rozprościć · ww. 11:52 — pokrewne σκορπίζω 10:12 (wilk rozprasza owce) — nić rodziny słów

συνάγω (synagō) (G4863) — zgromadzić / zwołać · ww. 11:47, 11:52 — dwa zgromadzenia sceny: rada zwołana (47) i dzieci Boże zgromadzone w jedno (52) — ten sam czasownik, przypis 42

βουλεύομαι (bouleuomai) (G1011) — postanowić · ww. 11:53 — ta sama uchwała w 12:10 obejmie Łazarza — spójnik scen 11↔12

τέκνον (teknōn) (G5043) — dziecko · ww. 11:52 — fraza τέκνα τοῦ θεοῦ „dzieci Boże” jak 1 J 3:1–2; zobowiązanie korpusu (Ga, Flm, 2 J) zgodne

ἀποθνήσκω (apothnēskō) (G599) — umrzeć · ww. 11:14, 11:16, 11:21, 11:25, 11:26, 11:32, 11:37, 11:50, 11:51 — 9× we fragmencie; rzeczownik θάνατος „śmierć” 11:4.13

O TYM WYDANIU

Ten przekład ksiąg Pisma Świętego ma jeden cel nadrzędny: pomóc lepiej poznać Boga przez uważne słuchanie tego, co On mówi w swoim Słowie. Dlatego trzymamy się litery oryginału — jego szyku, obrazów i chropowatości — a zrozumiałości nie zgadujemy, tylko sprawdzamy ją testami zrozumienia; tam, gdzie litera naprawdę myli, przypis ° mówi to samo prościej. Każdy trudny wybór ma przypis

z uzasadnieniem i źródłem; tam, gdzie greka dopuszcza więcej niż jedno odczytanie, pokazujemy warianty, zamiast rozstrzygać za czytelnika. Stąd nazwa: otwarty — każda decyzja jest jawna, a całość na wolnej licencji.

Widać to już w tytułach ksiąg: podajemy je tak, jak brzmią w tekście greckim — „Jakuba”, „Jana”, „Do Hebrajczyków”. Nie dopisujemy „świętego” nie z braku szacunku dla autorów, ale dlatego, że w Nowym Testamencie to imię należy do wszystkich wierzących: „Pozdrówcie wszystkich waszych przewodzących i wszystkich świętych” (Hbr 13:24) — przewodzących wymieniono osobno, obok nich. A sam Jakub przedstawia się w pierwszym zdaniu jako „sługa” (Jk 1:1).

W tym przekładzie tłumaczy sztuczna inteligencja; człowiek prowadzi warsztat i redaguje. Nie znaczy to, że „wrzucono tekst do czatu” — praca nad każdym wersem to synteza dorobku pokoleń biblistów: tekstu krytycznego SBLGNT, morfologii i składni (MACULA, STEP Bible), leksykonów LSJ i Abbott-Smith, Septuaginty i tekstu hebrajskiego przy cytatach ze Starego Testamentu. W tej pracy maszyna jest dokładniejsza niż człowiek: sprawdza w źródłach każde słowo, nie męczy się, widzi naraz całą księgę i księgi obok niej — powroty tego samego greckiego słowa i echa Starego Testamentu — a argumenty waży bez przywiązania do szkoły czy tradycji. Ponieważ AI potrafi też zmyślać, każde twierdzenie w przypisie ma sprawdzalne źródło, a tekst przechodzi kolejne rundy kontroli, z testami zrozumienia na osobnym modelu włączenie. Człowiek ustala zasady, czyta, kwestionuje i decyduje, kiedy tekst jest gotowy — i za niego odpowiada.

Ten przekład stoi na pracy pokoleń — kopistów, wydawców tekstu krytycznego, leksykografów, tłumaczy i tych, którzy udostępnili swoje zbiory za darmo — oraz na wspólnocie, w której czytamy Pismo razem. Jeśli coś jest tu dobre, jest dobre cudzą pracą, którą zebraliśmy.

Granice nazywamy wprost: zespół jest mały, recenzji naukowej nie było, a przypisy nie zastąpią wspólnoty ani nauczycieli. Pełny zapis decyzji tłumacza, grecki tekst wersem po wersecie i wydanie czytelnicze — na stronie wydania. Przekład jest otwarty także na czytelników: jeśli coś zgrzyta albo masz lepsze rozwiązanie — napisz: redakcja@przekladotwarty.pl.

Kolofon. Tekst grecki: SBL Greek New Testament © 2010 Society of Biblical Literature i Logos Bible Software (CC BY 4.0). Dane językowe: MACULA Greek Linguistic Datasets © Biblica, Inc. (CC BY 4.0); STEP Bible (www.STEPBible.org), Tyndale House Cambridge (CC BY 4.0). Leksykony LSJ i Abbott-Smith — domena publiczna. Przekład i przypisy: CC BY-SA 4.0.